

ZADANIA NAUKI ROLNICZEJ WOBEĆ PLANÓW PRZEBUDOWY GOSPODARKI WODNEJ

W dniu 21.I.1953 r. odbyło się zebranie organizacyjne Zespołu Rolniczo-Leśnego i Melioracyjnego w Komitecie Gospodarki Wodnej PAN pod przewodnictwem prof. dra St. Baca. W zebraniu wzięli udział: v-min. M. Bodalski, v-min. M. Czaja, dyr. J. Tepicht (IER), prof. M. Birecki (CIR), prof. A. Listowski (IUNG), prof. K. Dębski (SGGW), prof. A. Musierowicz (SGGW), dyr. Z. Sochoń (BPW-M) i inni. Wygłoszono 2 referaty: prof. dra B. Świętochowskiego (IUNG) pt. „Węzłowe zagadnienia bilansu wodnego w rolnictwie“ (tekst referatu w skrócie ukaże się w „Gospodarce Wodnej“) oraz dra F. Dziedzica (IER) pt. „Plan perspektywiczny rolnictwa wobec planów przebudowy gospodarki wodnej“, który niżej drukujemy. Zamieszczony w referacie szkic programu pracy Zespołu Rolniczego Kom. Gospodarki Wodnej PAN — z pewnymi zmianami został po dyskusji przyjęty przez zebranie jako program prac na najbliższe półrocze. W pracach tych Instytut Ekonomiki Rolnej weźmie poważny udział.

1. UWAGI OGÓLNE O KONCEPCJI PROGRAMU PRAC ROLNICZO-BADAWCZYCH Z ZAKRESU GOSPODARKI WODNEJ

Uchwała Rządu powołująca Komitet Gospodarki Wodnej przy PAN posiada zasadnicze znaczenie dla miejsca, jakie należy się produkcji rolniczej w całokształcie problemów gospodarki wodnej, jak również dla właściwego zazębiania problemów bezpośrednio rolniczych — z całokształtem ekonomicznych problemów naszego państwa.

Uchwała Rządu wylicza sześć głównych zadań Komitetu, przy czym jako pierwsze zadanie stawia opracowanie zagadnień związanych z podniesieniem produkcji rolniczej, formułując to w słowach następujących:

„Opracowanie ogólnego zarysu zagadnień wodnych, zmierzających do maksymalnej intensyfikacji rolnictwa, z uwzględnieniem zaopatrzenia w wodę obszarów deficytowych oraz wykorzystania prac rolniczo-leśnych dla unormowania wpływów i zmiany mikroklimatu”.

Miejsce to, podkreślone z całą mocą przez wicepremiera Jędrzychowskiego na pierwszym posiedzeniu Komitetu, obowiązuje do stawiania śmiałych projektów, które należy przygotować odpowiednio dużym wysiłkiem reprezentantów wszystkich dziedzin nauki rolniczej. Postawą obowiązującą przy tym wszystkich musi być wiązanie sugestii ogólnych odnośnie generalnego planu gospodarki wodnej z własnym rolniczym programem podniesienia wydajności w swojej dziedzinie stosownie do rosnących potrzeb kraju, którego potencjał przemysłowy i liczba ludności pracującej poza rolnictwem szybko rośnie, a zarazem rosną potrzeby żywienia ludności i dostarczenia przemysłowi potrzebnych surowców rolniczych.

Praca badawcza i koncepcyjna w kierunku pokazania, jak podnieść produkcję rolną — wiążąc to zagadnienie z otwartym przez uchwałę zadaniem wielkiego porządkowania cieków wodnych — wymaga przede wszystkim współdziałania agrotechników, melioratorów i ekonomistów, aby wspólnie wypracować pozytywną koncepcję — co i jak należy dla rolnictwa porządkować, jakie formy i gdzie powinno przyjąć budownictwo wodne, aby inwestycje te mogły zaważyć w wydatnym stopniu na możliwościach produkcji rolnej, żeby nie przeszły mimo niej lub wręcz uszczuplały bazę rolniczą. Rozwinięcie i udokumentowanie koncepcji leży oczywiście nie tylko w ramach wspomnianych wyżej dziedzin nauki, musi ono z natury rzeczy objąć wszystkie dyscypliny rolnictwa i nauk pokrewnych.

Myśli przewodnie do pozytywnego, ogólnie sformułowanego programu rolnictwa w zakresie gospodarki wodnej zawarła wypowiedź prof. Świętochowskiego, otwierająca perspektywę na węzłowe zagadnienia bilansu wody i gospodarowania nią w warsztacie rolnym, tj. użytkowanie jej w toku produkcji, następnie w bliższym i dalszym otoczeniu poszczególnych przedsiębiorstw, a dalej w całym kraju. Zainteresowanie nauki rolniczej kieruje się w pierwszym rzędzie ku stokom i wododziałom, które — używając tu terminu uchwały rządowej — stanowią, w przeciwieństwie do dolin, obszary deficytowe zaopatrzenia rolnictwa w wodę, czego plany generalne porządkowania gospodarki wodnej nie mogą nie widzieć, a co prowadzi z kolei do żądania inwestycji w górnych częściach dorzeczy głównych rzek — w zlewniach ich małych dopływów, wyżej położonych.

Inwestycje te winny by wyprzedzać, a już co najmniej powinny być postawione łącznie z programem inwestycji w dolinach głównych rzek — jeśli ma się liczyć na poważniejsze korzyści w rolnictwie. Taka jest zasadnicza teza referatu prof. B. Świętochowskiego.

Referat niniejszy — w swej osnowie rozwijający sugestie potrzebnych opracowań — nie wywodzi się wprawdzie w prostej linii z programowych wywodów pierwszego referatu, ale nie może być z nim w merytorycznej sprzeczności. Jeśli pewne odmienności ujawnią się, to przez dalsze porozumienie będzie można je uzgodnić. Pewna odmienność w kolejności rozwijania myśli w tym referacie wynika z metody podejścia do zagadnienia właściwej ekonomice rolnictwa.

Podejście ekonomiczne zaleca nieco odmienny punkt wyjścia do za-

gadnienia gospodarki wodą w rolnictwie, a mianowicie od strony określenia zadań rolnictwa jako całości, przy czym rolnictwo widzi się w jego rozlicznych powiązaniach z innymi gałęziami gospodarstwa narodowego. Stąd myślenie kategoriami ogólnego planu gospodarczego, myślenie o postępach całości, stąd formułowanie zadań i żądań poszczególnych członów całości. Nie oznacza to — przy współpracy z agrotechniką, melioracją i zootechniką — i nie przesądza bynajmniej samo przez się zajmowania odmiennego merytorycznie stanowiska. Przedstawiając projekt programu i tematów nie chcę nikogo ograniczać w inwencji, w krytyce i ustawianiu ostatecznego programu zadań stojących przed nauką rolniczą jako całością — z tym jednak żeby głos i współpraca ekonomistów były tu skutecznie włączone.

Myślenie kategoriami planowości podyktowało tytuł referatu — „Zadania nauki rolniczej wobec planów przebudowy gospodarki wodnej“. Od właściwych planów jesteśmy w obecnej fazie jeszcze dość odlegli. Rozumiemy, że w obecnym etapie jest miejsce na ogólne, nie stanowiące jeszcze planu formułowanie zadań i dróg rozwiązania problemów gospodarki wodnej.

Hydrologiczne koncepcje porządkowania gospodarki mają się obecnie bezpośrednio spotkać z użytkownikami uporządkowanej gospodarki. Należy więc dla całego dorzecza Wisły wypracować najpierw ogólnie kierunek, w jakim na tym obszarze pójść inwestycje budownictwa wodnego, a po tym dopiero powstanie generalny plan kompleksowy, uwzględniający żądania rolnictwa i innych masowych użytkowników wody, tj. ludności miast, zakładów przemysłowych, energetyki i żeglugi. Równolegle prowadzone studia nad sposobami zaspokojenia wielu wyłaniających się w perspektywie potrzeb — a więc również w dziedzinie rolnictwa — mogą i powinny działać dwustronnie: wpływać koncepcyjnie na przyszłe hydrologiczne i melioracyjne rozwiązania techniczne — a zarazem przyjmować i rozwijać zarówno w rolnictwie, jak i w innych dziedzinach konsekwencje określonych możliwości terenowych, technicznych i gospodarczych. W obecnej fazie nieodzowne jest przemyślenie i opracowanie uzasadnionych „żądań własnych” rolnictwa.

2. PROJEKT PROGRAMU PRAC

W programie prac nad projektem generalnym gospodarki wodnej w dorzeczu Wisły niniejszy projekt opracowań rolniczych mieści się — z uwagi na sposób ujmowania i treść — w ramach zaplanowanego przez Komitet Gospodarki Wodnej PAN studium wstępnego do prac projektowych pt. „Analiza ogólnoekonomiczna rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej“. Nie dość łatwe może się wydawać zmieszczenie opracowania w przewidywanym półrocznym okresie.

Przy podziale zagadnień obchodzących wspólnie rolnictwo i leśnictwo odchodzimy od układu, w jakim te zagadnienia figurowały przy szkico-

wym ich zarejestrowaniu przez projekt ogólny „Analizy”, gdzie z osobna wymienia się kolejno:

pkt 3 —	zagadnienia rozwoju produkcji rolnej,		
pkt 4 —	„	„	hodowlanej,
pkt 5 —	„	„	leśnej.

Na tle poszukiwań odpowiedzi i torowania przez analizę drogi do przyszłych rozwiązań kompleksowych, co najmniej w samym rolnictwie, produkcja hodowlana nie daje się oddzielić od roślinnej, a cała rolnicza — od leśnej. Brak równorzędności w zainteresowaniach tą ostatnią tłumaczymy większym znaczeniem planowej gospodarki wodnej dla rolnictwa niż dla leśnictwa.

Druga formalna uwaga, niemniej potrzebna dla uniknięcia nieporozumień, dotyczy terytorium, które ma być obejmowane analizą.

Na ten temat wiadomo, że w pierwszej kolejności ma zostać opracowany generalny plan gospodarki wodnej w dorzeczu Wisły, potem Odry. Jednak z uwagi na to, że nie jest już teraz łatwe rozstrzygnięcie pytania — jaką część zadań produkcyjno-rolniczych z puli ogólnokrajowej wypadnie na siebie przyjąć rolnictwu dorzecza Wisły — należy obejmować szkieletowo gospodarkę wodną w skali ogólnokrajowej.

Tematy w niniejszym referacie proponowane można przy próbie bardziej generalnego ich przeglądu podzielić na następujące grupy:

- A. Zadania dla produkcji rolniczej — w związku z koniecznością zaspokajania stale rosnących potrzeb.
- B. Perspektywy rozwoju produkcji rolniczej (roślinnej i zwierzęcej) na podstawie przodującej nauki i praktyki.
- C. Czynniki przyrodnicze, ekonomiczne i techniczne w perspektywie stałego wzrostu produkcji.
- D. Perspektywa rozmieszczenia i specjalizacji produkcji rolniczej.

GRUPA A

Zadania dla produkcji rolniczej

Temat 1. Zapotrzebowanie globalne artykułów rolniczych (roślinnych i hodowlanych). — Zakres kompetencji Departamentu Rolnictwa PKPG, przy współpracy z Instytutem Handlu i Żywności Zbiorowego.

Analiza winna najbardziej ogólnie opracować hipotezę, w jakich granicach może się obracać przyszłe spożycie ludności Polski (w perspektywie roku 1970 i 2000). Odległość perspektywy jest dyktowana długotrwałością zamierzeń inwestycyjnych.

Podstawą przewidywań analitycznych mogą być dane demograficzne i założone przez analizującego rozmiary zmian w spożyciu ludności, na-

świetlone od strony ekonomicznej i fizjologicznej. Należy uwzględnić przyszłe zapotrzebowanie przemysłu, korzystającego z surowców rolniczych, a także problem eksportu rolnego.

Analizę doprowadzić do postawienia tezy — jaki poziom, w szczególności jaką wysokość plonu winno osiągnąć rolnictwo.

GRUPA B

Perspektywy rozwoju produkcji rolniczej
(roślinnej i zwierzęcej)
na podstawie nauki i przodującej praktyki

Temat 2. Rozwój produkcji roślinnej w nowych warunkach rolnictwa socjalistycznego.

Temat 3. Rozwój produkcji zwierzęcej w nowych warunkach rolnictwa socjalistycznego.

Kompetencja CIR i podlegających mu instytutów.

Celem opracowania obu tematów jest oświetlenie dróg postępu, mając na uwadze:

- a) wskazania dotychczasowe i nowe odkrycia naukowe,
- b) szczytowe i powszechne osiągnięcia przodującej praktyki krajowej, praktyki radzieckiej i krajów gospodarujących w analogicznych warunkach — ekonomicznych i naturalnych,
- c) dynamikę, jaką w środowisko rolnicze wnosi uspołecznienie produkcji i oparcie jej na bazie najnowszej techniki.

GRUPA C

Czynniki przyrodnicze, ekonomiczne i techniczne
w perspektywie stałego wzrostu produkcji

Temat 4. Przegląd podstaw fizjograficznych produkcji rolnej i leśnej, w szczególności charakteru gleb (z uwzględnieniem zagadnienia erozji) oraz ogólnych cech klimatu.

Temat w kompetencjach Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego.

Chodzi w szczególności o otrzymanie materiałów kartograficznych odnośnie rzeźby terenu i jego hydrografii (1:100 000), map geologicznych (1:300 000) i map glebowych (1:300 000). W opracowaniu podać:

- a) ogólną klasyfikację terenów pod względem ich reżymu wodnego,
- b) lokalizację terenów erozyjnych (w razie niedostępności map glebowych posługiwać się geologicznymi),
- c) ogólną charakterystykę dziedzin klimatycznych.

Temat 5. Analiza obecnego systemu gospodarowania wodą w rolnictwie i drogi ulepszeń.

Temat dużej zespołowej pracy IUNG, w szczególności oddziałów rolnictwa i gospodarki wodnej, oraz PIHM.

Podtemat 5a. Funkcjonalne związki między produkcją roślinną a wilgocią oraz główne wytyczne dla praktyki produkcji rolniczej.

Temat jest szczególnie ważny i wymaga dopowiedzeń. Rozumiemy, że w nim przede wszystkim — niezależnie od takiego czy innego ostatecznego ustawienia po dyskusji — analiza powinna dać, zgodnie ze stanowiskiem zasadniczym prof. Świętochowskiego, które podzielamy, określenie własnych rezerw w zakresie wilgoci, jakie kryje w sobie zmiana systemu rolnictwa, w szczególności wprowadzanie w warunkach polskich zasad systemu Wiliamsa.

Ustalenie rezerw rolniczych, tj. wilgoci uruchamianej dla produkcji przez agrotechnikę i zmiany środowiskowe, jest ważne z dwóch względów. Po pierwsze, dla ustalenia, w jakim zakresie realizacja produkcji rolniczej, w postulowanych przez perspektywę rozmiarach (ocenionych wcześniej od strony potrzeb i możliwości), będzie wymagała pomocy „z zewnątrz”, tj. ze strony wielkich budowli wodnych socjalizmu. Po wtóre, stąd ostatecznie będzie można ustalić, jaki typ zbiorników i innych budowli oraz jakie ich rozmieszczenie — bliżej wododziałów, w dolinach małych czy dużych itd. — odpowiada najlepiej potrzebom rolnictwa w Polsce, w świetle walki o jego maksymalną wydajność.

W ramach tak ogólnie sprecyzowanego zagadnienia widzimy poza wprowadzającym, czołowym podtematem dwa kolejne podtematy, ważne dla koncepcji projektów rozmieszczenia i specjalizacji produkcji rolniczej.

Podtemat 5b. Klimatyczne i glebowe przesłanki odwodnienia gruntów ornych i wpływ tego zabiegu na zwiększenie plonów ważniejszych roślin. Kompetencja zakładów melioracji rolniczych.

Analizę potrzeb i efektywności na tle nadmiaru wilgoci (opadów i gruntowej) zaktualizować i połączyć z lokalizacją i szacunkiem powierzchni gruntów ornych, wymagających w różnym stopniu drenowania.

Podtemat 5c. Hipotezy o potrzebie, możliwościach technicznych i skutkach produkcyjnych zraszania warzywników, sadów i gruntów pod plodozmianami przemienno-pastwiskowymi.

Temat nowatorski. Przyszłą lokalizację nawodnień wiązać z obszarami łatwiejszego poboru wody ze zbiorników rolniczych i doprowadzalników oraz innych źródeł. Rozwiązania techniczne polewania za wzorami techniki radzieckiej.

Temat 6. Rozwój mechanizacji i elektryfikacji. Kompetencja IMER.

Należy wskazać i oceniać — licząc się z obecnym stanem i perspektywą — tempo rozwoju mechanizacji i elektryfikacji, związany z tym wzrost

wydajności pracy, zmiany w przeciążeniu pewnych sezonów w zapotrzebowaniu na siłę roboczą.

W systematycznym układzie wyczerpać:

- a) mechanizację i elektryfikację w produkcji roślinnej,
- b) w produkcji zwierzęcej i
- c) w gałęziach ubocznych gospodarki rolnej.

Zwrócić należy szczególną uwagę na zakres związków między elektryfikacją kraju a doprowadzeniem wody potrzebnej do nawodnień (w przypadku innego poboru wody niż grawitacyjnie) do deszczowni itp.

Przeanalizować korzyści poboru energii z lokalnych elektrowni rolniczych, okoliczności ich organizowania i funkcjonowania na tle sieci elektrowni dużych.

Rozważyć lokalne możliwości stosowania traktorów elektrycznych.

Temat 7. Bilans siły roboczej. Koncepcja PKPG i IER.

Wyjaśnić stan przyszłego zatrudnienia na wsi wobec industrializacji kraju oraz postępu mechanizacji i elektryfikacji rolnictwa. Rozpatrzyć zagadnienie ilościowo i jakościowo (przygotowanie kadrowe).

GRUPA D

Perspektywa rozmieszczenia i specjalizacji produkcji rolniczej

Temat 8. Oddziaływanie niektórych czynników na rozmieszczenie i specjalizację produkcji rolniczej (układu osiedleńczego, układu sieci komunikacyjnej i warunków specjalnych innej natury). Kompetencja IER oraz PKPG — Dep. Lokalizacji Terenowych Planów.

Respektując istniejącą i planową sieć osadnictwa miejskiego (zwłaszcza wielkomiejskiego) określić zasięg stref bezpośrednich wpływów miejskich na uprawę warzyw. Biorąc pod uwagę sieć komunikacyjną, zaznaczyć wyciąganie się stref dowozu mleka i ziemniaków. Widoki specjalizacji w produkcji warzyw oceniać, nawet w strefach podmiejskich, na tle jakości gleb i możliwości dostarczenia wody.

Wśród innych warunków pozwalających na specjalizację respektować (a) wykorzystanie sprzyjających warunków regionalnych i lokalnych — w związku z okolicznościami przyrodniczymi i niektórymi inwestycjami (bazy paszowe w sąsiedztwie dużych kompleksów meliorowanych łąk), (b) docenić zwiększone ogólnie możliwości specjalizacji w gospodarstwach socjalistycznych. Nie przesadzić w różnicowaniu okręgów przy specjalizacji, z uwagi na zasadniczą wielostronność i uzupełnianie się poszczególnych kierunków produkcji rolniczej.

Temat 9. Użytkowanie współczesne gruntów i przewidywane zmiany z punktu widzenia rolnictwa, leśnictwa, postulatów urbanistyki i industrializacji.

Równoczesne kompetencje IUNG, IBL, IER, PKPG lub poszczególnych WKPG.

Zadanie polega na zarejestrowaniu bądź zaprojektowaniu rozmiaru możliwych zmian, przyjmując odpowiednie normatywy bądź ustalając kryteria słuszności zmian, zwłaszcza w stosunkach: rolnictwo—leśnictwo i rolnictwo — budownictwo wodne. W temacie tym samodzielnego naświetlenia wymagają zagadnienia lasów i użytków zielonych (p. niżej).

Podtemat 9a. Zagadnienie powiększenia lesistości i zadrzewień. Temat w kompetencji IBL i IUNG.

W sprawie lasów w grę wchodzi przede wszystkim naświetlenie wpływu lesistości na produkcję rolniczą i spływu na górskich zboczach.

Uwzględnić zalesienie nieużytków, częściowo gruntów najsłabszych, zalesienia ochronne przeciwerozryjne i przeciwpowodziowe, zadrzewienia pasowe przeciwwiatrowe.

Podtemat 9b. Klasyfikacja i prowizoryczna inwentaryzacja użytków zielonych. Kompetencje BPW-M.

Inwentaryzacja ma naświetlić potrzeby i możliwości melioracji na tle istniejących ekspertyz i wynikających z nich analogii, dać ocenę obecnej i spodziewanej produkcji jako przesłanki do bilansu pasowego.

Temat 10. Kierunek zmian w układzie nowej struktury obsiewów i następstwa roślin. Kompetencje IUNG.

Uwzględnić granice zwiększenia udziału roślin pastewnych jako plonów głównych i poplonów, różniczkując przewidywania dla gruntów słabszych i mocniejszych oraz odmiennych warunków klimatycznych.

Temat 10a. Rozmieszczenie perspektywiczne niektórych roślin przemysłowych i pastewnych. Kompetencje IHAR, Min. Roln., PKPG, IER.

Wychodząc przy roślinach przemysłowych z wstępnego szacunku zapotrzebowania surowców (temat 1), a przy roślinach pastewnych z oświetleń płodozmianowych, projektować rozmieszczenie upraw z uwzględnieniem regionalnych warunków klimatyczno-glebowych.

Temat 11. Bilans nawozowy rolnictwa a zwyczajka plonów. Kompetencje IUNG, PKPG.

Uwzględnić nawozy własne gospodarstwa i pochodzenia zewnętrznego, w drugim wypadku włączając zagadnienie próchnicowania gleb. Oświetlić też problem wody i nawozów, tj. ich stosowania na niektórych kulturach jednocześnie ze zraszaniem.

Temat 12. Hipoteza perspektywicznej struktury obsiewów i wysokości plonów. Kompetencje IUNG, IER, IZootechn.

Wyzyskać wskazania poprzednich tematów, wskazania statystyki porównawczej obsiewów i plonów dla projektowania struktury obsiewów i poziomu plonów.

Temat 13. Baza paszowa i rozwój produkcji zwierzęcej. Kompetencje IZ, IUNG, IER.

W oparciu o podstawy paszowe i zasady organizacji gospodarstw projektować stan pogłowia i jego produktywność.

Temat będzie wymagał podzielenia w celu ustalenia (a) puli globalnej pasz, (b) uproszczonych norm zapotrzebowania jednostkowego pasz przez poszczególne rodzaje inwentarza oraz (c) uwzględnienia specjalnych wymogów pewnych specjalizacji produkcji zwierzęcej.

3. DOPOWIEDZENIA I UWAGI KOŃCOWE

Szkic programu zawarty w tematyce opracowania nie wyczerpuje niektórych potrzebnych dla jego jasności zagadnień, jak:

- a. zagadnienie organizacji opracowań,
- b. zagadnienie potrzebnego w opracowaniu podziału regionalnego,
- c. zagadnienie przydatności wzorcowych opracowań monograficznych dla typowych dorzeczy,
- d. zagadnienie zastosowań opracowania w zakresie niezbędnym dla hydrologów i melioratorów, w szczególności w zakresie obliczania perspektywicznych bilansów wodnych.

W kwestii (a) zagadnienia organizacji opracowań była przy objaśnianiu tematyki sugerowana potrzeba centralnego opracowania poszczególnych tematów w osobnych komórkach, z zaznaczeniem ustawiania przy pewnych tematach grupy specjalistów z paru środowisk. Za taką koncepcją przemawia względ, że praca zespołowa tych specjalistów będzie przynosiła pewne doraźne uzgodnienia koncepcyjne wcześniej, niż to nastąpi w toku ostatecznej redakcji. Oczywiście taka organizacja (centralna z włączeniem specjalistów) nie stoi na przeszkodzie ani oddawaniu poszczególnych, pojedynczych tematów jednemu instytutowi, jeżeli za tym przemawiają słuszne okoliczności, ani wyznaczaniu instytutu, który ponosi główną odpowiedzialność przy zespołowym opracowaniu pewnych tematów.

Poruszając (b) zagadnienie potrzebnego w opracowaniu jednolitego podziału regionalnego, odpowiem przy sposobności na inną ewentualnie niż proponowana, koncepcję organizacji opracowań, a mianowicie ew. tworzenie zespołów i obsadzanie siłami naukowymi z poszczególnych ośrodków nauki rolniczej wszystkich wymienionych tematów dla jednego obszaru, jednego lub kilku sąsiednich województw. Zasada takiej regionalizacji i łączonej z nią organizacji badań, mimo pewnych stron dodatnich,

musiałaby zawieść wobec, primo — trudności metodycznych w opracowywaniu tematów, secundo — ograniczonego czasu na wykonanie i uzgadnianie metod i spornych problemów.

Nad sprawą potrzebnego podziału regionalnego należy się zastanowić z uwagi na to, że opracowanie ma być podstawą dla prac i projektów hydrologów i melioratorów, którzy przez region i podział regionalny rozumieją wyłącznie dorzecze jednej rzeki. Dorzecze Wisły podzielone jest przez hydrologów w projekcie regionalnym zaledwie na kilka dorzeczy jej większych dopływów. Siłą rzeczy — przyjmując tak gruby podział traci się ostrość widzenia potrzebnych szczegółów w terenie, kieruje się zaś uwagę na bieg głównego cieków, czego w świetle założeń, z którymi grupa rolnicza chce przystąpić do analizy, nie należałoby sobie życzyć.

Podział regionalny dorzecza Wisły na dorzecza rzek średnich i tych dalej — na zlewnie całkiem małych dopływów byłby, jako zbyt szczegółowy, uciążliwy w opracowaniu (np. struktury obsiewów) ze względu na mnogość jednostek terenowych. Zlewnie małe bywają do siebie podobne. Potrzeby i możliwości ich zagospodarowania i urządzeń melioracyjnych wiążą się tu lokalnie z rzeźbą terenu, a więc z granicami krain fizjograficznych. Dlatego należy szukać właściwego podziału na regiony w płaszczyźnie podziału dorzeczy średnich rzek, z uwzględnieniem przecinania przez nie różnych — fizjograficznie i rolniczo — obszarów. Pewne korekty trzeba będzie wносить dla uwzględnienia specjalnych, silnie odróżniających się okręgów gospodarczych (np. śląsko-krakowski).

Dotykając (c) sprawy opracowań monograficznych dla typowych dorzeczy, pragnę zwrócić uwagę, że należałoby przeanalizować powyższe zagadnienia dla następujących typowych dorzeczy:

- a. zlewni rzeki górskiej — Dunajca, w której należy oświetlić problem erozji i zanoszenia rumowiskiem zbiorników, jak też możliwości zmniejszania fali powodziowej przez zalesianie zboczy i zbiorniki na mniejszych dopływach.
- b. zlewni rzeki wyżynnej — Wieprza, ze zjawiskami silnej erozji w materiale loessowym.
- c. zlewni rzeki nizinnej — dolnego Bugu, z projektowanymi tu zbiornikami oraz melioracją użytków zielonych w dolinie, jak też możliwością wyprowadzenia wody ponad dolinę.
- d. zlewni wielkopolskiego odcinka Warty, z włączeniem ew. Obry, wiążąc zagadnienie postępującej suchości klimatu ze wzrostem płoń, i sposoby przeciwdziałania postępującej suchości przez zadrzewienia i małe zbiorniki.

Wnioski, do których dojdzie się przez analizę istniejących opracowań lub zapoczątkowane opracowania w typowych zlewniach, będą mogły być wykorzystane jako wzorcowe przy powtarzaniu podobnych prac na obszarach innych dorzeczy. Jest równocześnie bardzo ważne, aby przekonać się na już istniejących projektach, jak dalece interesy produkcji rolnej tracą lub zyskują przy różnych wariantach rozwiązań.

Ostatnie (d) zagadnienie dotyczy zastosowań opracowania dla obliczeń perspektywicznych bilansów wodnych. Zostało ono już w części naświet-

tlone przy omawianiu potrzebnego podziału regionalnego. Trzeba równocześnie stwierdzić, że sam dobór niektórych tematów oraz wskazania szczegółowe, na co ma być w niektórych z nich zwrócona uwaga, stoi w związku z zaleceniami odpowiedniej instrukcji PKPG i metodyką opracowywania perspektywicznych bilansów, taką, jak ją dla Bugu przyjęli prof. Dębski i prof. Ostromięcki.

Opracowanie szkicowe perspektywicznego planu rolnictwa pozwoli na właściwe, szerokie postawienie, w generalnym planie gospodarki wodnej, spraw przyszłej produkcji socjalistycznego rolnictwa.

Wydawca: „KSIĄŻKA I WIEDZA“

Warszawa, ul. Smolna 13

Redakcja: INSTYTUT EKONOMIKI ROLNEJ

Warszawa, ul. Kazimierzowska 47, tel. 4-02-80

Cena egzemplarza — 6 zł.

Prenumerata roczna — 24 zł.

Objętość ark. wyd. 13,3. Objętość 10 ark. druk. Nakł. 2 700 + 238 egz. Pap. druk. sat. V kl. 60 g. Form. B1
Rozpoczęto skład w lutym 1953 r. Druk ukończono 17 lutego 1953 r.

Zakł. Graf. i Wyd. Dom Słowa Polskiego w Warszawie. — Zam. 5523/c — 4-B-13109